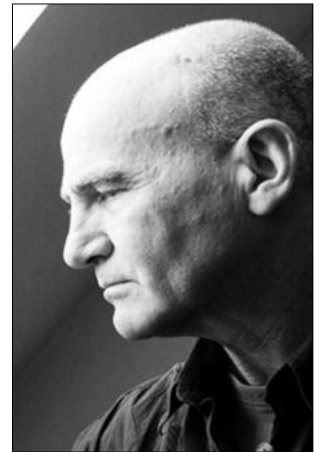

Legile subtile ale ficțiunii

Era la magazinul cel mare, cu coșul plin de alimente. El, bărbat redutabil, scriitorul Tuluc Ciprian, făcea mereu cumpărături, deoarece soția lucra pe brânci, întrucât veniturile casei erau reduse, cărțile nu se prea vindeau, în concluzie...cineva trebuia să procure bani. Se făcuse coadă, acolo la plată, dar Tuluc nu se plictisea, ci se inspira. Câte figuri, mutre, caractere! În fața lui, un tip gigantic, cu buzunare doldora de...Bani! Câți bani poate avea individul! Ia să mă amuz! – își zise Tuluc și se distra să vadă cum poate sustrage bani din buzunarul din stânga al omului, deschis ostentativ. Întinse mâna și scoase câteva sute.

- Hoț ordinar ce ești! – se întoarse spre el individul.

- M-am distrat, domnule, am vrut să vă verific atenția!

- S-o verifici pe mă-ta, cretinule!

- Nu vorbi așa cu mine, sunt scriitor!

- Ceee? Ești un hoț, asta ești! Cu mine nu-ți merge, boue!

- Calculează-ți vorbele, s-ar putea să te coste! Am fost un fel de Jean Valjean, să...

- Nu mă lua cu aiureli!

- Sunt scriitor!

- Ești pe mă-ta! Hai la poliție!

Omul îl luă de braț cu forța și-l târî spre ieșire!

- Hei, plățiți produsele! strigă casierita.

Paznicul magazinului încercă să amelioreze situația, numai că păgubitul chemă poliția. Ciprian Tuluc a fost nevoit să aterizeze la secția de poliție. Iată-l scriind o declarație :

„Subsemnatul Tuluc Ciprian, de profesie scriitor, autor a numeroase volume de proză, dintre care unele chiar premiate, declar că azi la magazin am vrut să mă documentez la scrierea unei povestiri și am scos niște bani din buzunarul domnului Stoica Horațiu, cu intenția explicită de a-i restitui urgent, numai că sus-pomenitul a devenit violent, neînțelegând legile subtile ale ficțiunii. Nu sunt atât de naiv încât să nu știu că există în magazin camere de supraveghere, așadar sunt dispus să suport o amendă modică, drept act de naștere a povestirii mele.”

După declarația de mai sus, domnul Tuluc a fost internat la spital, suspectat de psihic labil. Raportul medicului de gardă a subliniat neclarități în exprimare și intenții. Într-o zi l-a vizitat casierita de la magazin, care i-a spus că la verificarea camerelor de supraveghere s-a văzut clar cum acel individ Stoica Horațiu era și el cu musca pe căciulă, deoarece a sustras – da, da, în chiloți! – spray feminin. Doamna casierită i-a dat vestea trăsnet : individul era cuplat exact cu...soția lui Tuluc! Iar drept recompensă, doamna casierită s-a oferit să-l fericească în toate registrele pe Tuluc, marele scriitor neconsolat, neînțeles. Primul sărut a avut gustul nemărturisit al pasiunii unice.

de whisky și l-a obligat să bea ness-ul care se răcise. Sesizând apoi un început de regrete în gesturile și mai ales muțenia în care căzuse, uluit, după momentele de extaz fizic pe care le trăise, de ceea ce putuse face, i-a zis, cu o voce care se voia deopotrivă blândă, dar și autoritară:

- Vreau să-ți spun câteva lucruri. Unu: ceea ce s-a întâmplat azi, aici, rămâne strict între noi și aici. Nici nu mă gândesc că ai putea spune cuiva, indiferent cine ar fi acel altcineva. Apoi, dacă vrei să o mai facem, mă anunți din timp, cu două, trei

atunci când Ioana era la cursuri, iar grăsunul domn Tache cine știe pe unde hălăduia, cât și prin diverse hoteluri unde doamna Victoria era ca la ea acasă. S-au văzut chiar și în apartamentele unor prietene ale ei. Uneori, Cristian se trezea cu niște bani în buzunar, pe care nu avea idee când doamna Victoria i-i strecură. Odată a întrebat-o ce e cu ei:

- Doar nu crezi că te plătesc!? s-a răstit la el. Mă vezi fiind în stare să plătesc pentru a fi regulată? Nu, dragule, n-avea grijă, că nu te consider un gigolo. Dar tu

zele înainte, ca să știu cum să aranjez lucrurile. S-ar putea să nu ne mai putem întâlni aici, așa că o să ne vedem într-un hotel sau la o prietenă. Nu-ți face griji în privința asta... Și, în sfârșit, mai ales asta vreau să reții: să nu te gândești că ai înșelat-o pe Ioana. Nu! Cu ea, evident că nu te-ai culcat, și vă gândeați probabil să fiți amândoi puri ca două flori de-abia îmbobocite... Vrajeli! Aiureli, ai să te convingi. Nu te supăra, dar cam așa e. Crezi că ai săvârșit un păcat față de ea? Probabil, dar gândește-te, totuși, că este, a fost un păcat necesar. Înțelege ce vreau să zic, nu?

Cristian deja începuse să regrete amarnic nebunia care tocmai se consumase. Pe undeva, își zicea, până la urmă, tot trebuia să o facă într-o zi, și nu neapărat pentru prima dată cu Ioana, chiar dacă așa avusese de gând, așa visase. Se certa în gând pentru că nu rezistase ispitei, dar era și mândru că devenise bărbat. Dacă în locul Ioanei ar fi fost oricine altcineva, poate că altfel ar fi stat lucrurile; ba ar fi stat la fel, își zise, pentru că ar fi iubit-o cu aceeași pasiune, neavând de unde ști de existența ei, a Ioanei.

Se îmbrăcase în pripă, deși doamna Victoria îi spusese că avea timp suficient să facă un duș, pentru că Damian era plecat într-o delegație de trei zile, „dacă vrei, poți să și dormi aici...”

- Nu ai greșit absolut deloc! continuă doamna Victoria. Întotdeauna bărbatul trebuie să fie mai experimentat decât femeia. Ești la o vârstă la care ar fi trebuit să fi avut peste zece, douăzeci de femei la activ... Îmi este imposibil să cred că un bărbat atât de frumos și de deștept ca tine s-a masturbat până la vârsta asta. Te rog să mă ierți că ți-o spun atât de direct, dar așa vei înțelege mai bine ce lucru minunat ai făcut azi. Am făcut, de fapt. Hai, nu te mai bosumfla. Totul rămâne între noi, bine? mai zise doamna Victoria și începu să se îmbrace și ea, pentru că până atunci stătuse dezbrăcată, cu o nonșalanță descumjurantă, ce sugera că se mai aflase în asemenea situații.

Relația cu doamna Victoria a durat câteva luni. Se întâlneau atât în apartamentul din Schitu Măgureanu,

ești student, și sunt sigură că nu-ți ajung banii. Poți să-i consideri un împrumut pe un termen mai lung?

A luat-o ca pe o glumă, însă îl frigeau degetele atunci când din acești bani trebuia să plătească biletele la teatru, film sau modesta consumație atunci când ieșea cu Ioana în oraș.

Doamna Victoria avea un extraordinar talent al disimulării. Atitudinea sa față de Cristian nu se schimbăse nici măcar cu a mia parte față de perioada anterioară începerii relației lor. Alta în locul ei ar fi avut mișcări stângace, ar fi scăpat din când în când o privire mai aparte spre el, i s-ar fi schimbat puțin vocea când i se adresa, ori l-ar fi atins din „întâmplare”. Nu, nimic din toate acestea nu comitea, dovedind un autocontrol de robot japonez și purtându-se cu aceeași naturalețe ca și în prima zi în care Cristian pășise în casa lor, cărând câteva valize ale Ioanei.

În schimb, purtarea domnului Tache devenea, pe zi ce trecea, tot mai mârănească. Bancurile sale erau din ce în ce mai îndrăznețe, iar aluziile la viața intimă a celor doi studenți, aproape directe. Cristian înghițea toate aceste măgării pentru că nu avea ce face, Ioana deja se obișnuise și ea, și amândoi gândeau tot mai serios la schimbarea gazdei. Totuși, în sine sa, Cristian trăia o mare dilemă, legat de acest mutat. Pe de-o parte, nu mai suporta atmosfera duminicală plină de vorbe necuviincioase, gândul ducându-l până la o eventuală tentativă de viol a lui Tache asupra Ioanei, ceea ce-l oprea încă, fiind nesiguranta că aceasta își începuse viața intimă. Pe de altă parte, satisfacțiile sexuale pe care i le oferea doamna Victoria, s-ar fi dus cu siguranță pe apa sâmbetei după ce Ioana ar fi părăsit apartamentul; dacă nu cumva i-ar fi și dezvăluit toată încurcătura pe care o avusese cu el. Iar ce ar fi ieșit, nu era greu de bănuț. Se gândea la toate aceste lucruri aproape în permanență, iar duminica, atunci când venea la masă, lua din vreme un *Distonocalm* ori *Extraveral*, pentru a fi cât mai relaxat și liniștit.

(fragment din vol. II al romanului „Năvala norilor”, în lucru)

„Subsemnatul Tuluc Ciprian, de profesie scriitor, autor a numeroase volume de proză, dintre care unele chiar premiate, declar că azi la magazin am vrut să mă documentez la scrierea unei povestiri și am scos niște bani din buzunarul domnului Stoica Horațiu,

cu intenția explicită de a-i restitui urgent, numai că sus-pomenitul a devenit violent, neînțelegând legile subtile ale ficțiunii.

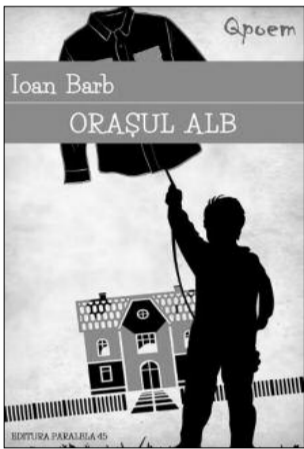
Adrian ALUI GHEORGHE

Cartea de poezie

„Orașul alb” de Ion BARB (Editura Paralela 45, 2016, colecția Qpoem)

Ultimul volum de poezie al lui Ioan Barb, „Orașul alb” (Editura „Paralela 45, 2016, Colecția Qpoem) este un exercițiu de recuperare a unui spațiu relativ abstract, cel al memoriei, în interiorul căruia evoluează o lume care și-a câștigat dreptul la un prezent continuu. Ioan Barb creează-recreează un sat, cel aflat sub „orașul alb”, ca o rădăcină plină de sevele rememorării, cu o anecdotică specifică, spumoasă, uneori cu tușe prea îngroșate de o epicitate specifică, cu personaje care și-au câștigat dreptul la existență simbolică. În satul din poezia lui Ioan Barb se întâmplă cele mai năstrușnice lucruri, istoria recentă este redusă și resimțită la nivelul fiecărui individ în parte, apar și personaje dintr-o panoplie consacrată: Stalin, Dej, activistul de partid, eroul din al doilea război mondial („avea doar mâna stângă/ dar se purta ca și cum ar fi avut două mâini/ perechea ei a rămas în Crimeea ...”), activistul de partid care controlează colectivizarea agriculturii, alte fețe de oameni speriați și derutați de incoerențele timpului. Dar iată cum arăta, de fapt satul de sub oraș în viziunea accentuat paseistă a poetului: „A fost odată ca niciodată/ un sat cu căsuțe văruițe în lumină/ cu oameni primitivi/ unde se adunase atâta bucurie/ încât în fiecare dimineață/ era ajun de sărbătoare/ la capătul uliței/ se împărțeau copiilor plăcinte calde/ ziua ținea cât un an/ nu ne mai săturam/ colorând cerul cu degetele/ atârându-i păsările sub nori/ coloram grădinile cu pomi aplecați/ sub povara roadelor coapte/ firul limpede al iazului morii/ care împărțea Suseniul de Joseni/ mai mult ca sigur Dumnezeu s-a gândit El/ că trebuia să fie un semn/ ca să ne poată deosebi// am mai pictat și moara/ cu roțile ei din lemn înnegrit/ iazul în care Dumnezeu/ amesteca toate culorile la amiază// și ferestrele nopții/ în așa fel încât cei plecați dintre noi/ să se uite cu bucurie pe pământ// seara când se adună pe la casele lor din cer/ să se bucure și ei de satul nostru/ cu oameni frumoși/ și căsuțe/ văruițe cu lună” (a fost odată un sat).

Despre poezia lui Ioan Barb Felix Nicolau spune pe coperta a patra a cărții că „... vagul patriarhal și locul comun repetă maniera lui Șt. O. Iosif, dar bogăția detaliilor și a particularităților răstoarnă sevă contemporană în texte”, lucru perfect verificabil în întregul volum. Mai mult, e de reținut și unda realist-magică care însoțește decupajul biografic operat de „copilul” care nu se poate desprinde decisiv de lumea (sublumea) copilăriei care îi /îți dictează pînă și codul genetic: „Zmeul cerceta depărtarea/ dădea din coadă și se înălța/ se gudura printre nori/ cățelul cerului a spus tata/ trăgându-i sforile/ degetele-i noduroase/ eliberau sfoara pentru zbor/ linia palmei îi ocolea bătăturile// zmeul se făcea mic de tot/ urcând/ mai firav ca o pasăre/ scruta de sus pământul/ cu satul nostru/ chinuit de durerile facerii/ însă umbra cerului nu se vedea/ era îngropată în privirile noastre/ – cortina după care se năștea/ un imperiu// simțeam legătura sforilor/ o blândă amăgire/ ne străbătea la început/ sângele îngroșat/ într-o mlaștină/ de sub frunte” (cățelul cerului).

Satul lui Ioan Barb este, în ultimă instanță, nu unul în care vrei să te întorci, nici nu ai avea cum de altfel, pentru că a fost sufocat de civilizație și istorie, ci unul care se agață cu ultimile puteri de memoria martorului supraviețuitor.

„Vis cu sandale roșii” de Ioana BURGHEL (Editura „Paralela 45”, 2016, Colecția Qpoem)

O frumoasă carte de poezie primesc de la Ioana Burghel, „Vis cu sandale roșii” (Editura „Paralela 45”, Colecția Qpoem). Despre autoare Răzvan Voncu spune, pe coperta a IV-a, că scrie „o poezie a contrastelor frapante (...) și are o predilecție pentru scenariile lirice...”, lucru pe care îl confirmăm. Aș mai adăuga că poezia Ioanei Burghel este expresia „deregării simțurilor” după celebra formulă a lui Rimbaud, că poemele nu sunt, în cea mai mare parte, structuri stabile, monolitice, ci mai curînd niște structuri fragmentare, notații selectiv

Carte nouă

IOAN LASCU – Diversitatea literaturilor, diversitatea traducerilor (Fundăția-Editura Scrisul Românesc)

Ioan Lascu este ceea ce s-ar numi scriitor total: poet, prozator, critic și eseist, publicist cultural, profesor. Cartea de față e una de eseuri pe o temă interesantă și mai puțin bătută la noi: a traducerilor, traduceri ale literaturii române în alte limbi, traduceri din alte literaturi în românește, ca și tot ce ține de traduceri. Ne edificăm întrucâtva, enumerând cele șase secțiuni ale cărții: Traducători și

traductologi; Scriitori români. Câteva aspecte ale traducerii; Gândirea paradoxală; O sută de ani de singurătate și revoltă; Scriitori străini în versiune românească; Diversitatea literaturilor, diversitatea traducerilor. Eseistul pornește de la niște adevăruri dureroase: „Problema traducerii scriitorilor români, de ieri și de azi, în limbi străine de circulație internațională, nu a fost încă satisfăcută, iar când spunem satisfăcută ne gândim, în primul rând, la cunoașterea și circulația literaturii noastre în toată lumea./.../Este un prim aspect, probabil cel mai important, hotărâtor. În raport cu el, limba și cultura română par marginale, minore și, drept urmare, puțin sau deloc cunoscute. E posibil ca statutul de

de jurnal liric, de aici o consistentă doză de imaginativ, de sugestie, antrenînd la co-participare și cititorul. Mai putem spune că în poezia Ioanei Burghel melancolia, care e prezentă în mai toate textele ca o briză pe o plajă de mare unde eșuează balenele albastre, nu este „înțeles de pierdere”, ci (asumată) luciditate. Rețin integral poemul **singurătatea nu e o greșală**: „de teama acestei lumi/ ai locui într-un basm/ foarte vechi/ unde aerul se strînge în pumni/ și se respiră din când în când// în dreptul ferestrelor/ (mai mici decât o privire albastră)/ de teama golului și/ de teama aceluia cineva/ care va veni și/ îți va acoperi gura/ de teama nevoii/ de teama femeii care/ n-a învățat cum se transformă sângele/ într-un trifoi cu patru foi/ singurătatea e o binecuvîntare/ dacă înveți cum se țin îngerii de mână/ printre gunoaiele de la marginea privirii”. Mai adaug cîteva titluri de poeme care pot fi citate în întregime: „un alt somn”, „ore tulburi”, „semn de nebunie”, „despre mine”, „cu bilet de clasa I”, „femeia de la capătul străzii”, „o altă închisoare”, „nod în gît”.

„Labirintul indus”

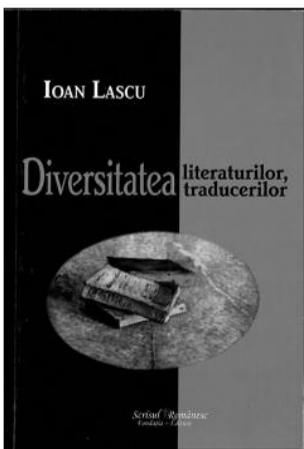
de Liliana HINOVEANU

(Editura Aius, Colecția Poesii, 2016)

Poezia Liliane Hinoveanu, „Labirintul indus”, Editura Aius, Colecția Poesii, 2016) pare a fi, în cea mai mare parte, o experiență onirică, numai că visul este, de astă dată, o contemplare nervoasă realizată cu ochii deschiși, luciditatea tiranizează materia, limitele, formele: „picioarele albastre/ s-au desprins de trup/ păsări cu gîturi lungi/ fulgerînd în roșu/ diagonalele camerei negre/ peste marginile/ cu dinți de minotaur/ pe ritmuri de hembra// pîndește leopardul zăpezilor/ trupul ce ucide coloratele măști/ ce-și desiră grimasele/ în salturi mortale/ nesătule acorduri/ pe traiectoria unei frici devorate/ de șacalii nopților fierbinți ...” (Picioarele albastre). În acest caz onirismul nu este dicteu automat sau o rezolvare freudiană a unor stări greu de controlat, ci este o potențialitate de investigare a unui univers presimțit. Poezia Liliane Hinoveanu este, în acest volum și un alibi pentru singurătatea funciară, monologul aglutinează stări, paradoxuri lingvistice, contexte frapante. Procedeele enunțative recurente mențin o continuă „stare de panică” a cititorului, pe acest fond mișcarea interioară a textului declanșează adevărate turbioane lirice: „**Azi am învățat/ să mă lepăd de cuvintele/ care m-au vînat/ poleindu-mi zilele/ cu jumătăți de măsură/ dimineți plecând la braț/ cu florile înghețate pe geamurile aburînde/ despart apele revărsate în arterele sparte/ agățate de ghearele vulturilor pleșuvi/ mersul insectelor bețșor pe scîndura udă/ sute de picioare ce bat pasul pe loc/ într-un dans al metamorfozelor// închide ușa și-am spus/ maestrul evadării se târîsc acum pe sufletele noastre/ ne capturează în acvarii uriașe/ ne ard trupurile îmbăiate în ninsoare/ pietre rostogolindu-se/ în leagănele de metal/ atîrnate de porțile cerului” (Azi am învățat).**

În multe texte din carte întîlnim o poezie a stărilor de agregare indicibilă, cînd moartea și viața stau încă împreună, forma și informul comunică, „labirintul indus” nu este cel care te ia captiv, ci este cel care nu îți dă nicio posibilitate de acces: „**Mă despart de mine/ precum armurii de săbiile ruginite/ cu tecile atîrnate în cuiele crucifixuri pe memoria nenăscută/ ea se plimbă de mână cu gloanțele/ îmbrăcate în cămășile de forță ale fricii/ desenând ținta iertării/ cea asvîrlită în cușca unor lei de carton/ cu colți de smaralde strălucitoare/ pe degetele descărnate ale femeilor/ din ramele acoperite cu solzi arămii/ prin trupul meu/ se încurcă în pașii diformi/ călcînd peste mine cu ură/ până când lațul mi se urcă pe umbra/ care se răsuțește în spînzurătore.” (Mă despart de mine).**

Asistăm în poezia Liliane Hinoveanu, din acest volum dar și din precedentele, la o sfișiere a eurilor, timpul și spațiul se reformulează după o logică proprie, tinzînd spre constituirea unei mitologii proprii. De asta cred că există riscul ca textul să își piardă cititorul (prea) comod pe drum. Ceea ce nu mai e treaba poetului.

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Miza gândirii
și Dumnezeu

determinată în diverse modalități de-a lungul secolelor filosofice, ca Idee la Platon, Energie la Aristotel, Spirit la Hegel, Voință de putere la Nietzsche rămâne întotdeauna dependentă de deschiderea-luminatoare ce domină dintru început totul, inclusiv absența.

Această misterioasă deschidere-luminatoare, neexperimentată de gândire niciodată a fost totuși numită chiar în epoca inaugurală a filosofiei, în poemul lui Parmenide, ca *Aletheia*. Termenul este tradus de Heidegger ca "stare de neascundere" sinonimă cu deschiderea-luminatoare. Doar ea acordă o cale ce duce la prezență și tot ea este cea care conferă posibilitatea "ajungerii la prezență a prezenței înseși", astfel spus realizarea identității dintre a fi și a gândi. Aceasta a fost tema centrală a metafizicii care nu poate fi înțeleasă în configurațiile ei necesare, chiar obligatorii fără experiența lui aletheia. Reducerea ființei la

Concepută ca o raportare critică la *Ființă și timp*, în sensul de interogație mai originară, conferința *Sfârșitul filosofiei și sarcina gândirii* a lui Martin Heidegger (trad. de Gilbert Lepădatu, inclusă în volumul *Despre miza gândirii*, Ed. Humanitas, București, 2007) are drept miză să determine însăși miza gândirii în epoca târzie, postmetafizică a modernității. Întrebările puse de Heidegger sunt ca întotdeauna radicale: 1. "În ce măsură filosofia, în epoca actuală, a ajuns la sfârșitul ei?" și 2. "Ce sarcină îi rămâne rezervată gândirii la sfârșitul filosofiei?"

Răspunsul la prima întrebare ia în considerare tradiția filosofiei ca metafizică, adică gândirea ființării în întregul ei (lume, om, Dumnezeu) pornind de la ființă în sensul de teme. Funcția temeiului este de a face ființarea ca întreg prezentă. A reprezenta ființările ca prezențe pornind de la temeiul lor este caracteristica esențială a gândirii metafizice. Sfârșitul filosofiei ca metafizică nu înseamnă, ține să precizeze filosoful german, dispariție sau declin, ci dimpotrivă, împlinire, care însă nu-i totuna cu desăvârșirea. De altfel nici nu se pot clasifica operele filosofice în funcție de perfecțiune căci: "fiecare epocă a filosofiei își are propria ei necesitate". Sfârșitul filosofiei înseamnă atingerea unei posibilități extreme dincolo de care nu mai sunt posibile noi filosofii, ci doar "renașteri epigonice". Filosofia se împlinește dizolvându-se în științe autonome precum psihologia, sociologia sau antropologia culturală, care sunt științe empirice despre om și societate. Toate științele vor fi, anticipează Heidegger în 1964 când a ținut conferința, determinate de cibernetică, "culmea gândirii calculatoare". Totul, inclusiv limba sau artele, va deveni informație cuantificabilă. În felul acesta, prelungindu-se în științe, filosofia se sfârșește împlinindu-se. Citez un pasaj deosebit de relevant: "Sfârșitul filosofiei se înfățișează ca triumf al instaurării pe deplin controlabile a unei lumi științifico-tehnice și unei ordini sociale care să-i corespundă acestei lumi. Sfârșitul filosofiei înseamnă: începutul unei civilizații mondiale, al cărei temei e de aflat în gândirea europeană occidentală". Acest sfârșit, documentează filosoful recitind tradiția filosofiei occidentale, era conținut ca o posibilitate chiar de la început, de la presocratici trecând apoi prin Platon și Aristotel. Totuși, se întreabă el, să nu existe și altceva ca o primă posibilitate pe care nici metafizica și nici științele nu au putut să o experimenteze? Cu această posibilitate se deschide calea spre cea de-a doua întrebare, căci dacă ea există, atunci sfârșitul filosofiei nu înseamnă și cel al gândirii, ci o șansă pentru cea din urmă. Dar care este lucrul care a mai rămas de gândit după ce filosofia pare că a epuizat tot ce era de gândit? Spre exemplu, în modernitate, prin Hegel sau Husserl, filosofia a ajuns să-și determine miza, lucrul însuși al gândirii, în subiectivitatea ce întemeiază ființarea obiectivă. Ce lucru i-ar mai rămâne gândiri? Începând de aici considerațiile heideggeriene pot părea de-a dreptul stranii deoarece el încearcă să depășească limbajul metafizicii, adânc înrădăcinat în obiceiurile noastre de gândire.

Ființările ajung la prezență, își etaleză propria lor strălucire pentru gândirea de tip metafizic, în spațiul unei luminozități. Lumina rațiunii este un concept fundamental în orice sistem metafizic, începând de la Platon. Dar, continuă Heidegger, luminozitatea presupune, se sprijină pe un spațiu deschis, pe care să-l poată lumina. Această "deschidere-luminatoare" (Lichtung) care face posibilă apariția ființării ca prezență în strălucirea lor rămâne negândită de-a lungul întregii tradiții filosofice occidentale. Prezența

gândire a făcut posibilă dominarea tehnică actuală, iar acest lucru s-a realizat tocmai pentru că a fost ignorată aletheia, cea care face posibilă prezența (ființa) și perceperea ei (gândirea). Însă această uitare a stării de neascundere nu este pur și simplu un defect al gândirii, ci modalitatea ei de a se pune la adăpost, scăpând astfel manipularilor gândirii umane. Deschizând prezența ființării, deschiderea-luminatoare se ascunde totodată. Dacă lucrurile stau astfel atunci „poate că există o gândire care e mai lucidă decât furia nestăvilă a raționalizării și decât captăția exercitată de cibernetică”. Ce efect poate avea o astfel de gândire în lumea noastră? Deocamdată nici unul, nici direct, nemediat, nici indirect, mediat, recunoaște lucid Heidegger. Ea poate însă trezi în om „disponibilitatea pentru o posibilitate al cărei contur rămâne obscur și a cărei venire rămâne posibilă”. Cu privire la această venire Heidegger vorbește mai precis în ultimul interviu al său acordat revistei „Der Spiegel”, în 1966 și publicat postum peste zece ani. După ce spune că filosofia, ca de altfel orice străduință umană nu poate să producă o schimbare a stării actuale a lumii, face afirmația crucială: „Numai un Dumnezeu ne mai poate încă salva. Nu ne rămâne ca unică posibilitate decât să provocăm în gândire și poezie o stare pregătitoare pentru apariția sau absența lui în crepusculul nostru: căci în chipul Dumnezeului absent suntem noi înșine cei care ne pierdem”. Pasajul acesta a fost comentat în diverse feluri, dar după cele spuse până acum cred că el exprimă miza gândirii heideggeriene: a deschide spre un tip de gândire ce ne-ar putea elibera de atotputernicia gândirii calculatoare a tehnoscienței. Modelul tehnico-științific nu poate fi depășit pornind de la sine, ci doar „de la disponibilitatea omului către o anumită venire a sa, care, fie că e sau nu percepută, se face mereu auzită înăuntrul destinului său, ca unul rămas încă nedecis”.

Astăzi, la o jumătate de veac după interviul lui Heidegger, tehnica devenită planetară pare atotbiruitoare, dezumanizarea omului devine pe zi ce trece o certitudine iar Dumnezeu care ne-ar mai putea salva nu pare a fi venit. Sau poate a venit deja cu două mii și ceva de ani în urmă făgăduindu-ne la a doua Sa venire un cer nou și un pământ nou?

Scribul orb

- Am dat foc cărții
și caut o frunte pe care să fac un
semn
cu sulul aprins, zicea el,

în timp ce trecea prin mulțime
fără să vadă pe cineva;

deasupra lui, într-o plasă, strălucea
un cap de aramă, cu patru fețe de om;

iar jos, flăcările cărții luminau
fețe de fier, așezate pe capete de om.

Viclenia spiritului

Totul este despicat de umbra chipului
de pe zid. Și spiritul nicăieri. Doar
urmele lui pe creștele noastre,
amintind de nesfârșita dragoste. Nimeni
nu trece pe lângă zid fără să-i sporească
forța și umbra. Și copilul, gândindu-se
la acest răsfăț, a albit, iar spada din
mână i-a ruginit. Să stau drept chiar și
sub greutatea nemăsurată a zidului!
Este unica zare a lui Ares.

Totul este să știi ceasul în care
comandantul a murit, chiar dacă în fața
coloanei calul îl poartă, ca și cum nimic
nu s-ar fi întâmplat; și dușmanii lui cad
însăpăimântați, mânjind zarea cu sânge.

Totul este de partea celuilalt, unde nu
flutură giulgiu.

Minuni

Pe galerie pașii se dublează ca-ntr-o
oglinză;

vezi un chip dezolat cum calcă pe
piatra adâncită

și te privește ca pe un semn șters,
indescifrabil,

vrei să-l ajungi și în răscruce un altul
ți-o ia înainte,

dar între tine și el se trage brusc un
zid.

Tresari în vis precum în veghe la
urletul de fiară

și-ncerci să mai deschizi o ușă (de-ar
fi și-ntăia

oară!) și-i pui un semn cu talpa roasă,
și altul o va trece nesățios ca o jivină

spre-o nouă galerie, cu urme mâncate
de înserări secrete.

- De te oprești o clipă în răscruce,
spune Daimonul,

se face noapte și miroase-a sânge.

Din stâncă

Măsurând vorbele,
mi le-au găsit grele,
pline de sângele
morților din ele.

Numărând zilele,
mi-au tăiat din ele
să-mi rămână cele
pline doar de rele.

M-au închis în stâncă
și cu toți mi-au spus că
Nu e vremea încă
piatra s-o străpungă.

Doamne, sfredelește
stâncă mea ce crește,
chipul ia-l din clește,
singur, și-l privește,

căci cu piatra-n spate,
tot pe brânci, pe coate,
urc, cum nu se poate,
servitor la Moarte.

**Doamne,
sfredelește
stâncă mea ce
crește,
chipul ia-l din
clește,
singur,
și-l privește,**

**căci cu
piatra-n
spate,
tot pe brânci,
pe coate,
urc, cum nu se
poate,
servitor la
Moarte.
D.V.**

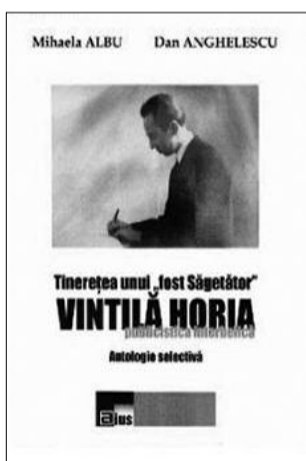
Ștefan Ion Ghilimescu

Cronica Literară

Publicistica interbelică a lui Vintilă Horia

...scrutându-și cu o lentilă extrem de clară trecutul, Vintilă Horia a arătat cât se poate de explicit : “Eu n-am fost niciodată legionar, ci dimpotrivă, făcând parte din gruparea revistei “Gândirea”, am fost totdeauna împotriva Gărzii de Fier, deși de dreapta, după cum se știe, însă aderând la o dreaptă mai mult intelectuală, bazată pe învățătura lui Murrace, Daudet, Bainville, Gaxotte, Papini, Gentile etc.”.

Mihaela Albu, Dan Angheliescu, *Tineretea unui “fost Săgetător”. Vintilă Horia – publicistica interbelică*, Ed. Aius, 2016

cronici

În 1945, când este nevoit, în urma cursului evenimentelor dramatice de la 23 august 1944, să ia calea exilului politic anticomunist, la nici 30 de ani impliniți, Vintilă Horia (dec. 1915-apr. 1992) publicase deja în țară un număr de trei cărți de poezie (*Procesiuni*, 1936; *Cetea de duhuri*, 1939; *Cartea omului singur*, 1941) și un roman poetic: *Acolo și stelele ard* (1942). De o acuratețe stilistică și o elocuție artistică rar întâlnite, aceste creații, apreciate cum se cuvine la vremea apariției de un Nichifor Crainic, Ion Șugariu sau Ștefan Baciu, au rămas totuși fără ecou în *Istoria literaturii...* din 1941 a lui G. Călinescu, un critic căruia Vintilă Horia nu se sfîia să-i fixeze în piuneze la vremea respectivă preocuparea mult prea demesurată pentru culoarea propriei cerneli sau unele exprimări cu totul anapoda precum aceea cu privire la “servitorii unguri din Capitală care ar da un procent de lectori de cărți (firește unguerești) mai mare decât intelectualitatea română (vezi *Ionel Teodoreanu și G. Călinescu*, în “*Meșterul Manole*”, an I, 1939, nr. 2)”. În paralel cu o activitate publicistică pe cât de diversă tot pe atât de remarcabilă în paginile revistei *Gândirea* (în special), pe care o părăsește totuși în 1939 pentru a fonda un periodic de literatură și artă la fel de interesant, *id est “Meșterul Manole”* deja pomenit, viitorul câștigător al Premiului Academiei Goncourt pe 1960 făcea în arena literară a zbuciumatei epoci ce a precedat izbucnirea celui de al doilea război mondial figura unui tânăr deosebit de înzestrat, cu o cultură literară și socio-politică cu mult peste standardele obișnuite. Împreună cu nucleul *tinerii generații* de la *Criterion*, al cărui lider incontestabil a fost cum știe toată lumea Mircea Eliade, Vintilă Horia reprezenta în acei ani în presa literară românească și nu numai ecoul filtrat al atitudinii sănătoase a tineretului României întregite vizavi de consecințele bolșevismului răspândit cu agresivitate de un aparat de propagandă ce nu se da în lături de la niciun fel de malversație odioasă pe teritoriul României unite, începând cu acuzațiile de imperialism și îndemnul la dezmembrare teritorială, până la șantajul politic, subminarea ordinii de stat, violență și crime. “Aceștia (*bolșevicii*, n.n.), scria în 22 iunie 1919 Winston Churchill, (vezi F. Kersaudy, *Lumea văzută de Churchill*, Pro Editură și Tipografie, 2008) au declarat un război fără sfârșit societății civilizate. Pentru a continua să existe, ei încearcă să înființeze o organizație mondială și internațională formată din ratați, criminali, inadaptați, recalcitranti, perverși, dezechilibrați și alienați din toate țările; între ei și tipul de civilizație pe care noi l-am putut construi de la începuturile istoriei, nu pot exista, așa cum spunea Lenin, nici suspendare temporară a ostilităților, nici vreun pact”.

Dacă recuperarea și restituirea operei majore a lui Vintilă Horia, creată în exil, de bine de rău, se poate spune că se află pe un drum bun (în acest sens, menționez că a fost tradusă, spre exemplu, “trilogia exilului” sau *O femeie pentru Apocalips*; sigur, printre altele, rămân încă necunoscute publicului românesc “*Le Journal d’un paysan du Danube*” (dacă între timp Editura “Vremea” nu-l va fi tradus și publicat totuși), “romanele spaniole” sau antologiile de poezie publicate în Italia: *Antologia poezilor români în exil* (1953) și *Poezia românească nouă* (1956), etc., etc.), în schimb, prea adesea, pe urmele comisarilor epocii staliniste, în lipsa documentelor originale, recte publicistica scriitorului risipită prin revistele din țară ale anilor 30-44, în anumite cercuri, nu tocmai prietenoase, ca să nu spun mai mult, marele scriitor mai este încă taxat drept legionar și fascist sau “criminal de război”, exact cum suna stigmatizanta hotărâre a așa-zisului Tribunal al Poporului (*sic*) din 21 februarie 1946, o instanță (*sic*) politică stalinistă având în frunte inși de teapa

lui Alexandru Voitinovici sau Alexandra Sidorovici (soția tovarășului Bručan, în rol de *acuzator public*). Iată însă că, după volumul Mihaelei Albu și al lui Dan Angheliescu publicat la Editura Aius în 2015, intitulat *Eseistica lui Vintilă Horia – deschideri către transdisciplinaritate*, un vast florilegiu publicistic, cuprinzând studii și articole tipărite exclusiv de către Vintilă Horia în revistele din exil (perioada 1945-1992), cei doi harnici cercetători ne oferă acum și o antologie, ce-i drept selectivă, tocmai din publicistica interbelică, atât de blamată, a marelui scriitor. Intitulată “*Tineretea unui «fost Săgetător»*”, culegerea de texte mai sus menționată nu a putut cuprinde exhaustiv publicistica de tinerete a autorului lui *Dumnezeu s-a născut în exil*, cum precizează autorii ei, “din simplul motiv că este extrem de vastă, dar și din cauza accesului mai mult decât dificil la publicațiile vechi în biblioteci”. Aș îndrăzni să spun, plecând de la subterfugiile refuzului invocat în chestie de personalul celei mai importante biblioteci poate din România că, în mod paradoxal, unuia dintre cei mai străluciți și mai atașați cu trup și suflet iubitori ai ființei subtile a nației române câțiva dintre contemporanii noștri (!?) ar dori parca să-i confişte și ascundă pentru totdeauna legitimitatea unei apartenențe, în egală măsură, de merit, și de drept netăgăduit, în Panteonul național.

În vastul studiu care însoțește antologia publicisticii interbelice de care ne ocupăm, pe baza reevaluării perioadei istorice cuprinsă între 1918-1944 (“anii 30-44”), din perspectiva celor mai noi contribuții istorico-științifice venite din partea unor autori români și străini, primul lucru pe care țin să îl precizeze din capul locului cei doi cercetători este că nici măcar diabolizatului Ion Antonescu nu i se poate aplica eticheta de fascism; urmând un fir logic de bun simț, cu atât mai puțin lui Vintilă Horia, “cel care, nici atunci, nici mai târziu, de-a lungul unei vieți întregi, dedicate exclusiv scrisului, *nu a aderat la nicio grupare politică* (s.n)”. De altminteri sunt de notorietate explicațiile pe care Vintilă Horia le-a furnizat el însuși în această privință, de pildă, ziaristilor spanioli, cu ocazia primirii cetățeniei spaniole, în 1972. În acele momente când mai mulți particulari sau chiar instituții au luat cu asalt și scotocit arhivele pentru a găsi ceva compromițător pe seama scriitorului, scrutându-și cu o lentilă extrem de clară trecutul, Vintilă Horia a arătat cât se poate de explicit : “Eu n-am fost niciodată legionar, ci dimpotrivă, făcând parte din gruparea revistei “Gândirea”, am fost totdeauna împotriva Gărzii de Fier, deși de dreapta, după cum se știe, însă aderând la o dreaptă mai mult intelectuală, bazată pe învățătura lui Murrace, Daudet, Bainville, Gaxotte, Papini, Gentile etc.”.

Pe parcursul primului capitol al studiului lor despre publicistica de tinerete a lui Vintilă Horia, Mihaela Albu și Dan Angheliescu iau în discuție și caracterizează situația României anilor 1920-1944 vizavi de pericolul bolșevic, un “cataclism al istoriei”, după cum avea să-l eticheteze mai târziu Hannah Ardent, invocată în mod just de cei doi. Invidiată, râvnită și rămasă fără aliații tradiționali (“glacisul austro-german”), după Marea Unire din 1918, România cunoaște, datorită lipsei de preocupare pentru securitate națională a decidenților ei politici, o perioadă în care propaganda bolșevică (mai ales în Moldova) devine din ce în ce mai agresivă, nedându-se în lături de a “ataca Armata, Justiția, Biserica, Coroana”. Citând un studiu recent al lui Mihai Posada (vezi *Opera publicistică a lui Mircea Eliade*, Buc. 2006), în care acesta arată că, după 1919, “propaganda prosovietică funcționa prin *comitete, consilii, adunări* (s.a.), multă politică, puțină muncă, și mai cu seamă sabotaje. Frecvent apăreau pancarde cu înscrisuri dizolvante: *Trăiasă Revoluția*

comunistă!, *Trăiască Rusia Sovietică!*, *Jos Armata!*, *Jos Regele!*” (s.a.), foarte judicios, autorii studiului consideră că orientarea spre dreapta a tinerei generații din interbelic, grav vexată de o democrație în criză mai peste tot în Europa, exprimă o situație cât se poate de obiectivă în noua conjunctură istorică și politică. Făcând referire în continuare la un interviu televizat pe marginera unei cărți a lui Robert D. Kapland (probabil, *În umbra Europei*, Ed. Humanitas, 2016), în care eminentul politolog american afirmă că principalul coșmar al României de-a lungul timpului a fost însăși așezarea ei geografică, cercetătorii români consideră că este complet imorală pretenția unora care, făcând abstracție de o atare situație, își arogă astăzi dreptul “să judece și să condamne atât trecutul, cât și acțiunile unor oameni a căror valoare a fost și este în continuare recunoscută pe întreg mapamondul”, grație poate tocmai clarviziunii și justeții atitudinii lor față de anexionismul bolșevic și *teroarea roșie*. Pe o asemenea canava istorică nu e de mirare, se apreciază, “de ce dictatura devenise, instantaneu și peste tot, o ispită în fața căreia nu vor ști să reziste nici țările cu îndelungate tradiții democratice”. Cu observația, desigur – prompt atașată groundului acesteia judecând -, că “*nu putea fi prevăzută în momentele acelea cum și ce aveau să devină configurările politice, structurile, alianțele și în cel fel se vor concretiza acțiunile de mai târziu ale acestora*”.

Naționalism-ul “tinerei generații”, considerat “un act de creație și trăire spirituală”, este judecat într-un capitol aparte, atât prin grila accepțiunii pe care i-o dădea în epocă Mircea Eliade (*Nationalismul este – și lucrul acesta se știe de la Eminescu încoace – un act de creație spirituală*), cât și din perspectiva cumintei ortodoxii românești, încă în stare, după părerea tinerilor din interbelic, “să mai confere *omenității* (s.a.) o spiritualitate calmă și senină”. De pe o atare poziție, pe cât se poate de concretă, fără alunecări ori divagații doctrinare sau ieșirea din cadrul strict istoric al problemei, Mihaela Albu și Dan Angheliescu găsesc perfect valabile concluziile împărtășite de Vintilă Horia Marilenei Rotaru pe acest subiect, într-un amplu interviu publicat de ultima (vezi *Întoarcerea lui Vintilă Horia*, Ed. Ideea, 2002; *Vremea*, 2016) la o distanță de circa doisprezece ani de la înregistrarea lui. “... *există o diferență substanțială între agnosticismul fascist sau anticreștinismul programatic al național-socialismului*, o încredință Vintilă Horia pe partenera sa de discuție, și *esența creștină, care caracterizează toate mișcărilor naționaliste românești născute și consumate între cele două războaie*”. Ignorând aceste repere în care rezidă adevărul, “... *mișcărilor naționaliste de la noi au fost acuzate* (și continuă să fie încă, am adăuga, n.n.), *în mod greșit, de fascism sau de nazism*”.

Foarte interesante prin noutatea și rafinata facultate de discernere a particularităților definitorii mi se par descrierea, caracterizarea succintă și distingerea pe care analiștii noștri le fac între generația războiului, a cărui lider a fost Mircea Eliade și “grupul de tineri scriitori ce gravitau în jurul revistei *Gândirea*, avându-l ca mentor pe Nichifor Crainic”, tabără spirituală în interiorul căreia se formează personalitatea creatoare a tânărului Vintilă Horia. Întâlnirile cu Nichifor Crainic (nov. 1934), Ion Pillat, Lucian Blaga, Tudor Vianu, Giovanni Papini, Eugenio d’Ors, Werner Heisenberg, Ion Șugariu, Ștefan Baciu și alții vor trezi în sufletul tânărului Vintilă Horia o chemare foarte specială de salvare prin literatură a unei lumi paralele, mai frumoase și mai bune, opusă realității falimentare înconjurătoare. În consecință, cel mai întins și mai consistent capitol al cărții este dedicat de către cei doi avizați cercetători colaborării viitorului mare scriitor la *Gândirea* (aprilie

1936 - iulie 1944; 15 articole, conform sumarului ediției antologiei de față). Debutând aici cu un articol despre "Universalile lui Leon Daudet" în cadrul rubricii *Ideii, oameni, fapte*, unde dovedește o neașteptată ușurință de a înțelege corect și a se orienta într-o serie întregă de chestiuni ce privesc opoziția socio-filosofică *civilizație-cultură*, majoritatea contribuțiilor lui Vintilă Horia din paginile revistei lui Nichifor Crainic merge în genere către acest tip de abordare, fie că vorbește, de exemplu, despre "descrierea" Bucureștiului în viziunea lui Paul Morand, fie despre realismul "animalului hidos și desguștător al intrigilor politice de după război", care este în opinia sa *Gorila* lui Liviu Rebreanu... Cu matură chibzuință, Mihaela Albu și Dan Angheliescu zăbovesc mai îndelung în această secțiune a cărții mai ales asupra *articolelor de atitudine* (atât de incriminate *post festum*), publicate aici de Vintilă Horia; în număr de două, *mari și late*, și nimic mai mult, cum spune românul: respectiv, "Miracolul fascist" (nr. 8, octombrie 1937) și "Despre un spirit european" (nr. 3, martie 1938). Dovadă peremptorie că autorul lor, care la momentul respectiv nu avea mai mult de 22 de ani (!), era destul de puțin, în fond, interesat de politică. Luat la "puricat", până la urmă, cel mai blamat articol al lui Vintilă Horia (de dimensiuni totuși relativ mici!) pare, mai curând, la rigoare, o paradă de erudiție filosofico-spirituală, cu sumedenie de relate ce trimit, începând cu Michelangelo și Henrich Seuse sau Honoré de Balzac la cartea lui René Benjamin despre Mussolini (*Mussolini et son peuple*, Ed. Plon, 1937). Sub un titlu, ce-i drept, mai mult decât incitant, Vintilă Horia recenza în paginile *Gândirii* cea mai nouă scriere a lui René Benjamin, scriitor și ziarist tocmai primit în acel an, dacă nu mă înșel, în Academia Goncourt, după ce fusese deja încununat încă din 1915 cu premiul respectiv pentru romanul *Gaspard (Soldații din război)*. În viziunea acestui scriitor, Mussolini era creatorul singurului fascism cu adevărat, cel italian, "regimul adevăratei libertăți" a unei Italii renăscute după o perioadă de mari seisme sociale. De orientare spirituală, cu serioase implicații și consecințe în backgroundul artistic ("Să nu se uite, atrăgea atenția publicistului francez, că acel care conduce destinele Romei a fost cândva un filosof, un romancier și un poet"), fascismul din *Io*

Stivale, născut el însuși ca reacție la Revoluția Rusă, era văzut aproape în unanimitate în acei ani ca singura orientare politică în stare să pună stavilă primejdiei comuniste. Judecând printr-o asemenea prismă cartea lui René Benjamin și opera fascistă a lui Mussolini, exaltarea din cuvintele de laudă ale tânărului Vintilă Horia, atrag atenția cei doi cercetători, n-ar trebui scoasă din contextul strict istoric și condamnată de pe pozițiile "devenirilor finale" pe care le capătă acesta. O asemenea abordare a valorizării trecutului eludează adevărul "și orice eludare a adevărului, scriu autorii studiului, devine imorală". Mai mult, consideră ei, a te folosi astăzi de "manipulările din perioada comunistă" și a-i imputa în continuare lui Vintilă Horia niște articole scrise despre niște experimente politice care tocmai se inițiau în Europa, înseamnă a face efectiv un joc cu atât mai periculos cu cât el a fost deja oficial condamnat... Cât privește al doilea articol incriminat în așa-numitul "caz Vintilă Horia" (vezi *Despre un spirit european*, în *Gândirea*, nr. 3/1938), trebuie spus din capul locului că și el este până la urmă, *stricto sensu*, tot o recenzie. Una despre cartea eseistului și politologului belgian Dumont-Wilden, publicată în 1936 și intitulată *Evoluția spiritului european*, o adevărată sinteză pe acest subiect dacă luăm în considerație faptul că respectivul mai atacase tema și în urmă cu mai mult de douăzeci de ani, în studiul *Spiritul European* (1914). În considerațiile despre carte, putem admite că Vintilă Horia se pronunța pentru întărirea spiritului naționalist, "sub idea latină a statului național", după părerea sa, o formulă deloc opozabilă spiritului european, ci mai mult complementară... În fond, pentru cine urmărește cu atenție fondul problemei ridicat de viitorul mare scriitor, "naționalismul luminat" despre care el vorbește nu face altceva decât să întărească și să salveze în domeniul creșterii naționale substanța spiritului european. Nimic grav sau criminal în aceste afirmații ale unui tânăr creator, încât să dea dreptul guvernului de stânga pro-moscovit aflat în 1946 la putere în România să-l condamne cu atâta ură ca pe un, vai, "criminal de război".

Întrucât o mare parte din acuzele aduse lui Vintilă Horia în așa-zisul *Proces al Marii Trădări Naționale* din 1946 reține în chip de *citate sentință* o serie de propoziții sau fraze

trunchiate sau răstălmăcite din unele articole ale gazetarului Vintilă Horia publicate în ziarele *Porunca Vremii* sau *Sfarmă-piatră* (1936-1939), deși antologia de care ne ocupăm nu privește strict decât de publicistica prezentă în revistele literare, în mod excepțional, Mihaela Albu și Dan Angheliescu consacră acestei colaborări un capitol deosebit de prețios, atât prin justetea și finețea analizei de caz, cât și prin caracterul ei aplicat și extrem de documentat. Dar despre el (pp 32-40) nu doresc să intru aici în amănunte. Las întregă plăcerea cititorului de a-l descoperi, citând *proprio motu* doar concluzia lui extrem de tranșantă. "Acuzațiile de fascism la care a fost supus Vintilă Horia (numai pe baza unor citate scoase din context din articolele semnate în publicațiile vremii), scriu cei doi cercetători iubitori de adevăr, constituie, evident, un abuz".

Înainte formulării unor concluzii inatacabile ("Într-un canon care se cere absolut necesar(mente) revizuit, numele lui Vintilă Horia trebuie să ocupe loc de frunte în literatura română". Așa cum "în literatura europeană și l-a câștigat deja"), cu aceeași acribie, binomul Mihaela Albu - Dan Angheliescu rezervă un ultim capitol al cărții înființării de către Vintilă Horia, împreună cu un grup de tineri scriitori, *revistei de literatură și artă, Meșterul Manole*, publicație din care înserează în antologie nu mai puțin de 60 de articole, scrise de autorul *Sfârșitul(ui) de exil* între 1939-1942. Având ca model celebrul periodic *Leonardo*, editat de către Giovanni Papini, obsedați de "ideea afirmării europene a culturii românești", crezul acestei reviste și grupări din interbelic românesc, cum țin să sublinieze cei doi cercetători, a fost "promovarea spiritului românesc, a literaturii și culturii românești în general".

Reparatorie, necesară, documentată și foarte bine venită (mai ales la ceasul în care urmașii marelui scriitor român luptă deschis pentru anularea în instanță a "sentinței" nr. 11 din 21 februarie 1946, pronunțată de Completul II de judecată a Tribunalului Poporului din București (!!!), "antologia selectivă" *Tinerețea unui "fost Săgetător"*, semnată oneștii, harnicii și curajoșii Mihaela Albu și Dan Angheliescu, devine efectiv o carte-document.

...pentru cine urmărește cu atenție fondul problemei ridicat de viitorul mare scriitor, "naționalismul luminat" despre care el vorbește nu face altceva decât să întărească și să salveze în domeniul creșterii naționale substanța spiritului european. Nimic grav sau criminal în aceste afirmații ale unui tânăr creator, încât să dea dreptul guvernului de stânga pro-moscovit aflat în 1946 la putere în România să-l condamne cu atâta ură ca pe un, vai, "criminal de război".

Nadejda Ivanov

Verde Regal sau masculinitatea regăsindu-se în eternul feminin

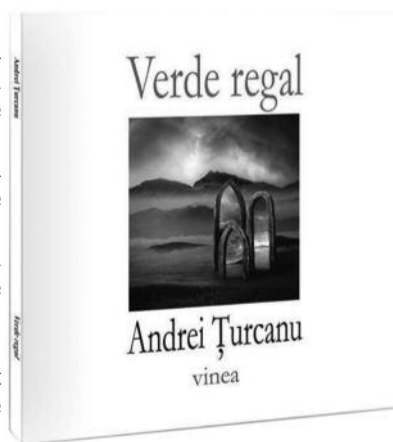
Ultima culegere poetică a lui Andrei Țurcanu, *Verde regal* (Editura Vinea, București, 2015) exprimă stările eului atins de ardorile inedite ale senectuții. În acest (nou) spațiu poetic nu se mai regăsește hăul ontologic din cărțile anterioare, cu o acustică hipersensibilă, în care, alături și în contrapunerea monștrilor cu ochi de sticlă, își încercau "vocile" și-și disputau prezența într-o „tauromahie” inegală, dramatică centauri luptători, lupi singuratici, sau personaje ca don Quijote cu diferitele sale măști culturale și existențiale. Și luptele acerbe, cu pornirile de revoltă și inevitabilele deziluzii, și „armele protectoare” ale eului „zdrumicat între fălcile grele” ale realității din „Cămașa lui Nessos”, „Iisus prin miriști” și celelalte volume ale lui Andrei Țurcanu s-au spulberat, abandonate, ca o ultimă renunțare și o supremă regăsire de sine într-o pace extatică superioară, tămăduitoare. Ieșirea aceasta neașteptată din „închisorile” cotidianului coercitiv și sufocant poetul o datorează Iubirii, forță eliberatoare, remediu al împăcării cu sine într-o detașată situare dincolo de „lumea” căzută și pierdută iremediabil în magiile răului, minciunii și urâtului.

După cum putem ușor observa, cea din urmă carte vine în totală contradicție celorlalte precedente. Toate, pe rând, „Cămașa lui Nessos”, „Elegii pentru mîntea ce din urmă”, „Destin întors”, „Iisus prin miriști”, „Estaur” fac parte dintr-o celulă pur masculină, în care

se zdrobește încontinuu aceeași deșertăciune a lumii, pe care eul liric ar vrea s-o purifice și s-o izbăvească, la modul christic, de tot ce-i lumesc prin propriul sânge. De-a lungul acestui itinerar, închipuind mereu peripluri circulare, poetul trece prin efluvii de emoții tot mai ardente și mai accelerate, până la atingerea stării paroxistice a unui „Interior în roșu aprins”. „Verde regal” marchează o modificare esențială în condiția sa exterioară și interioară, o moarte și o înviere ontologică: „Cu cele lumești, îmi părea, am încheiat socotelile. Toate îmi erau străine și foarte departe”(IX). Cuvântul se transformă din „armă grăitoare” în vocea duhului trezit într-o nouă deschidere și o nouă menire. E cuvântul întru Har ce implică eul într-un dialog cu Sinele arhetipal înfățișat de Gru-Gru, sugestie a goetheanului „etern-femininul ce înalță în țării”: „Eram un chimval aruncat într-o nesfârșire aridă. / Doar sparte alămuri. Din uleiul din candelă / un ochi îngrozit mă ținea în cătare. / Venise clipa. Dar în locul securii, în răsfațul florii de măr / coborai tu, / împușcând cu alice de puf. / «Hai, pasăre! - ți-am spus - / ca pe-un hap de arsen să te-nghit». / Nu bănuiam că intrasem în joc cu vecia / și că cele ce sunt se orânduiesc în răsnet cu cerul” (VII). Descoperim o renaștere într-o ființă plenară, tânără, cu o respirație totală și un ochi cosmic invadat de prezența Verdului Regal. Această moarte spirituală și înviere unește eul liric cu divinitatea sa lăuntrică prin iubirea dătătoare

de lumină și culoarea primordială a viului: „Ies din burta chitului. / Tânăr, / debordez peste marginile lumii. (...) O, dragoste, pasăre stranie, sloi de gheață, stâncă fierbinte... / Zbori în înalțuri, cazii în abisuri? Tu bulgăre de goc, / viață fără de moarte spintecând nemărginirea” (III)

În această carte masculinitatea agresivă, brutală, contorsionată se dizolvă în apele voluptății supreme. Așcușurile reci ale rațiunii dispar în momentul chemărilor limpezi ale veșniciei și ruperii de trupul vechi biciuit: „Nu mai sunt înțeleptul / care, neclintit, să poarte în spate / cadavru unui trist saltimbanc”. (XV) Eliberat de crispările masculinității „angajate”, eul liric se dedă în totalitate Verdului Regal. Acesta îl rupe de tribulațiile cotidiene, „pământești” și-i deschide orizonturile unui nou eu într-o comunicare extatică și o beatitudine interioară pură, cu dublura sa psiho-ontologică feminină, cu anima sa: „Lângă mine Gru-Gru - / un vârtej înșorit jubilând într-un dans - / peste țepii de miriști uscate așterne / un vâl proaspăt de verde regal”. (XV) În cele din urmă, *dansul*, simbol al mișcării și armonizării cosmice, integrează cele două forțe primare într-un tumult unic de incandescență și muzică divină: „- Gru-gru, Gru-gru... - trece prin floarea nemîșcată a copacului un fulger albastru. // Înălțimile freamătă într-un allegretto de Brahms.” (XXVI)

Adelina Sorescu

...romanul Gde Buharest este o metonimie a vieții într-un context istoric în care omul ca individ este supus unei ordini generale căreia îi poate rezista fie prin forță sau eroism, fie prin mici plăceri cu iz de rebeliune.

cronici

Domnule, eu toată viața am fost prozator. Iată ce afirmă Constantin Stan într-un interviu acordat pentru revista „Ramuri”, în 2008 (de Horia Gârbea). Pe drept cuvânt putea susține o asemenea afirmație, căci opera sa „vorbește” de la sine: romane de mare ecou pe scena literară, între care *Nopți de tăcere* (Ed. Cartea Românească, 1984), *Vară târzie* (Ed. Militară, 1986), *Iubire fără natură moartă, povestiri în limba rusă* (Biblioteca Română, 1990). Publicarea, în 2004, a romanului *Gerda* îl va plasa în rândul laureaților Academiei Române. Succesul literar se concretizează în distincții pe care le primește pentru proza sa din partea Asociației Scriitorilor Profesioniști din România, Asociației Scriitorilor din București, Festivalului „Poesis” (Satu Mare), revistei „Luceafărul”. Ultimul roman al scriitorului optzecist a fost *Gde Buharest* (Ed. Charmides, 2010), nominalizat la premiile Uniunii Scriitorilor din România, în 2010.

Gde Buharest este un roman centrat pe un personaj fără visuri mărețe, care se rezumă la o existență – un *datum*, am putea spune – ce nu face rabat de la cadrul comun. Ivan Mihailovici Saproșkinov este funcționarul clasa a II-a, simpatizantul politic, cetățeanul care gustă viața din Rusia lui Gorbaciov, partenerul de viață plictisit. El este personajul cu mai multe fațete, un reprezentant al celor de teapa lui și nu în cele din urmă, omul care străbate timpul, focalizându-se pe singura delectare ce îl încântă cu adevărat: votca. Începutul romanului îl surprinde într-o stare de lăncezeală: *Ce plictiseală! Își spusese Ivan Mihailovici Saproșkinov. Stătea la biroul lui cu ferestre ce dădeau în Piață și, ca de obicei, privea fără niciun gând cupola aurită a bisericii „Vasili Blajenii”. Ușor mahmur bineînțeles, își număra încă o dată rublele din buzunar și zilele până la salariu. Transforma rublele în copeici, copeicile le așeza în fișicuri, fișicurile le convertea în păhăruțe de votcă. (...) La slujbă, timpul trece încet, încet de tot, și nu-l poți sorbi cu înghițituri mici, mici de tot ca pe o votcă. Cu cât trece mai greu cu atât devine mai dens, mai gros ca fumul de mahoarcă într-o cameră niciodată aerisită.* Impresia este aceea a unei stări de stagnare într-o atmosferă generală de plictis ce cuprinde timpul, spațiul, omul... Singura acțiune este aceea de a transforma banii din salariu în votcă, o aluzie la *perestroika* (restructurare) liderului sovietic.

Viața citadină apare sub toate aspectele sale, perspectiva restrângându-se de la spațiul exterior spre spațiul interior, pentru a se centra apoi asupra individului și a rolului său în mersul societății în care trăiește. Saproșkinov nu pare că se sinchisește de altceva decât sticluta lui cu votcă. Prezența activă, impunătoare, inchizitoare chiar este Marfa Stanilova, partenera de viață și colega de serviciu a lui Saproșkinov. Ea este omniprezentă în gândurile lui Saproșkinov, care suportă situația pentru că așa stau lucrurile, iar el nu le opune rezistență, lăsându-se condus. Evident, amanta perfectă ar fi... votca. Singura modalitate prin care putea

Gde Buharest

încălca regula unei vieți banale, care ar fi devenit altfel greu de suportat.

Este foarte interesant modul în care naratorul marchează analepsele, întoarceri în timp, pentru a prezenta, rând pe rând, copilul, adolescentul, angajatul, punctând, în acest fel, fiecare etapă din evoluția cetățeanului rus. Vania, *bastard al celui de-al doilea război mondial*, absolventul Saproșkinov, cetățeanul și, în cele din urmă, tovarășul Saproșkinov. Din punct de vedere al construcției personajului, putem vorbi de o evoluție, lucru care nu se poate spune, neapărat, despre acțiunea în sine, care este liniară, fără momente de efuziune sentimentală ori de criză. Evenimentele se încadrează într-un curs obișnuit, care nu se abate de la mișcarea generală a societății comuniste.

Savoarea scrierii constă în subtilitatea a ceea ce numim „lectura printre rânduri”. O ironie pusă în valoare prin personaj, prin situațiile de tot felul, prin reportarea la contextul istoric marchează puternic paginile romanului. Acesta ar fi al doilea nivel al lecturii, dincolo de înțelesul literal. Să nu uităm că autorul plasează evenimentele romanești într-un moment istoric precis: Rusia lui Gorbaciov. De aceea, faptul că preocuparea lui Saproșkinov se reduce la asigurarea proviziei de votcă nu pare nepotrivit în acest context. Politica rusă a anilor '80 impusese restricții la vânzarea băuturilor alcoolice. Funcționarul a cărui slujbă se reducea la analiza dosarelor pe care le avea de rezolvat nu pare dispus să accepte o realitate constrângătoare. Marfa Stanilova, însă, întruchipează ordinea, disciplina; ea nu îl scapă din ochi pe Saproșkinov, încercând chiar să-i ascundă sticluta cu votcă. Ea este personajul stereotip, care se aliniază ordinii generale.

Alte aluzii sunt cele privitoare la ierarhia socială și rolul central al Partidului în comunitate, fie la nivel local / regional, fie la nivel central: *Clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea, nu se divizează într-o mulțime de Ivani sau Marfe pentru că și-ar pierde bunul cel mai de preț: forța lor colectivă. Individualismul era apanajul dușmanilor muncii comune și bucuriilor înfrățite. (...) Mai ales țărani și intelectualii nu înțelegeau forța colectivă, un voiau să ia exemplul muncitorilor. Rolul politic al lui Saproșkinov, însă, era pe aceeași direcție cu ideologia promovată. Tovarășul în umbra căruia stătea, mulțumit de această poziție care nu cerea prea multă bătaie de cap, era Tovkolea. Iată un fragment din discursul său care se încadra, fără doar și poate, în aceleași principii ideologice ale vremii: *Ehe, tovarăși, tovarăși... aici e de muncă... de muncă îndârjită și eroică, așa putea spune, spre a aduce colectivul, pe toți tovarăși, dar absolut pe toți, la un nivel corespunzător! Tovarăși, tovarăși, societatea noastră se dezvoltă, se înalță pe culmi nebănuite, partidul nostru e ca un far călăuzitor, iar noi tot în beznă, tot în întuneric, tot în înapoiere vrem să rămânem. Așadar, urmarea liniei directe trasate de Partid era singura cale spre progres.**

Nu lipsesc nici trimiterile la rolul spionilor, al celor care vegheau la bunul mers al lucrurilor, monitorizând, din umbră, orice mișcare din sânul comunității în care trăiau. Romancierul recurge, în mod ingenios, la metonimie. Astfel, Saproșkinov se întreabă cu uimire cum de toate *gândurile* ajungeau la Tovkolea: *Ce nu înțelege Ivan Mihailovici este de ce gândurile tale se apucă să pălăvrăgească despre ele, despre cine sunt, de unde au venit și ce vor să facă. De ce la o adică nu stau locului și dau fuga pe la alte gânduri, pe la alți oameni, ba chiar pe la autorități să se laude, să iasă în față, cum s-ar zice. Multe ponoase a văzut Ivan Mihailovici că pot trage oamenii din pricina asta. Din pricina faptului că nenoroceniile astea nu-și țineau gura. Se înghesuiau toate să-l țină la curent pe Tovkolea.* Constantin Stan spune lucrurile pe nume, lăsând, însă, cititorului plăcerea de a înțelege sensurile ascunse, metaforele, de a-și pune întrebări asupra lecturii. Nu acuză direct, nu arată cu degetul problemele, nemulțumirile. Alege o formă mult superioară de exprimare, mizând pe subtilitate, umor, ironie, joc al nuanțelor.

Un alt aspect tratat în roman, în nota aceleiași ironii, este condiția femeii în societatea comunistă a timpului. Ludmila Cervenkov este figura feminină ce se remarcă în acest sens (dacă Saproșkinov alege cărciuma și votca precum o modalitate tacită de sfidare a regulilor, Ludmila alege revolta și amorul extraconjugal). Ea are curajul de a riposta în fața soțului ei, susținând că femeia trebuie să aibă drepturi: *Dar așa, să te desparți ideologic de bărbățul, de binefăcătorul tău, să te lași târâtă în mocirla propagandei americane, să invoci tu, femeie fără minte, valorile democrației occidentale și americane, drepturile omului?! Adică ce, femeia e om? se frământa Boris, probabil, până la venirea Ludmillei acasă.* Câteva pagini mai departe, acest subiect este reluat, de data aceasta, din alt punct de vedere, căpătând chiar o nuanță filosofică: *În schimb, lumea e plină de femei care au sfidat legea și ordinea așa cum le-a convenit lor. Ele nu se adaptează lumii în care trăiesc, ci vor ca lumea să se adapteze dorințelor, patimilor, trebuințelor sau, uneori, ambițiilor lor. Să ferească Dumnezeu istoria de ambițiile unei femei! Provoacă revoluții, după care îi lasă pe bărbați să le înfăptuiască.* Femeia ar fi, așadar, sursa evenimentelor marcante din istorie.

Finalul romanului este neașteptat. Personajul se angajează într-o căutare, în încercarea de a găsi un sens existenței lui anoste, în manieră dostoevskiană. Până la urmă, dincolo de ideologii, ordinea publică, omul are un drum al său, pe care și-l asumă: *Din cenușa morții, viața s-a grăbit mereu să iveauă altă viață chiar dacă știa că și ea este sortită altei morți.* Și romanul *Gde Buharest* este o metonimie a vieții într-un context istoric în care omul ca individ este supus unei ordini generale căreia îi poate rezista fie prin forță sau eroism, fie prin mici plăceri cu iz de rebeliune.

Carte nouă

Ștefan Al.-Sașa – Poezie indirectă – a la maniere de... - (Editura Fundației Culturale Libra, 2016)

Ștefan Al.-Sașa este un poet onorabil, dar un parodist de anvergură, unul dintre cei mai buni de astăzi, demn urmaș al unor George Topârceanu sau Marin Sorescu, ca și aceștia înobilând un gen literar socotit îndeobște minor. Volumul acesta e un fel de antologie a poeziei române, în ordine alfabetică, de la Adrian Alui Gheorghe la Florina Zaharia, între aceștia fiind incluse nume celebre, de la Arghezi, Bacovia, Blaga, Beniuc, Blandiana, Bogza, Brumar, Danilov, Dinescu, Macedonski, până la Pillat, Sorescu, Nichita, Vișniec... Sașa are umor cât cuprinde, dar și ironie fină, iar, în plus, lasă senzația de

ușurință în a intra în maniera unuia sau altuia dintre poeți. Iată ultimele două strofe din *Suprema târfoasă*, după Emil Brumar: „O, meșă blondă precum toamna curvă/Purtată când orgasmele aveai/Îți selecta judicios clienții./Iar dosul cât o insulă-n Hawaii//Cu fesele cum părțile de schi/Îtindu-se obraznic sub chiloți,/Îmbrățișa obscen cadou-aceia/Pe care îl dădeai râzând la toți”. La Beniuc, mărul de lângă drum devine „scaietele din poteci”, lecția despre cub a lui Nichita e aici „lecția despre con”, de la Macedonski, rondelul rozelor ce mor e întors în „rondelul rozelor ce cântă”, iar mistrețul cu colți de argint al lui

doinaș devine „butoiul cu cep de safir”, acesta din urmă fiind o adevărată capodoperă a genului. Măcar trei strofe să cităm: „Un boss din Vaslui agreând băutura/spre via-brodită pe dealuri urca./Sleindu-și cu pas apăsător arătura,/cânta o romanță de of și spunea:// - Săriți să aflăm într-o crâmă discretă/butoiul cu cep de safir, pântecos,/ce-i ține dosit în secret o brunetă/licoarea bătrână și izul tomnos.../ - Baroane, spuneau acoliții cu jeepuri,/butoiul acela nu e de găsit./Deci haide să bem cunoscutele șipuri,/umplute cu sânge de zeu pârguit...” (D.A.D.)

Glorioșii ani ai ratării

GREGOIRE, NAFTALICĂ ȘI REVOLUȚIA

3

Intrarea mea în grădina de vară a restaurantului „Argeș”, umăr la umăr cu Gregoire, l-a ridicat în picioare pe Juju. „Pe toți dracii, a zis, cu firescul lui ton cabotin, acest domn este coborât direct din romanele lui Ford Madox Ford!” Mucalit, Nenea Leonard a adăugat: „Gigi, dacă te referi la domnul elegant și pe care nu-l cunosc, așa zice că mai degrabă vine din „Calea Victoriei”, a preferatului meu romancier Cezar Petrescu.” Marin, să nu rămână mai prejos, și-a spus părerea aproape nepoliticos, despre arătarea burheză ce mă însoțea: „Habar n-aveți, asta seamănă cu Naftalică Scoruș, personajul meu îndrăgostit de Miramondela Paraschiv, aia de s-a încurcat cu un veteran de război, ăla cu pensie grasă și un picior de lemn. Rănit la aripă și disperat, Naftalică a plecat la București și a tăiat vagoane de lemne pe Calea Griviței. Acolo a întâlnit-o pe Rita Curcuflorița, aia de se bulea la barul Havana, pe parale grele. Celor doi le crește „caraimanu”, Naftalică își pingește aripa, o ia pe Rita de toartă și vine cu ea în satu’ Miramondelui. De ciudă, asta pleacă, cu o frânghie în mână, să se spânzure de mărul creșterea din mijlocul cimitirului. Pe drum se întâlnește cu șeful de la mecanizare, intră cu el în bufet și se fac mângă. Mărul din cimitir, care presimțise că-i crește gloria, vede tărășenia și își scutură florile, nervos!” „Marine, zice Juju, să moară mămica lui Robespierre, să-i sară mucii lui Eugen Barbu, astea le-ai scris tu?” „Eu, nea Gigi, într-o noapte, după ce Rică (adică eu) și Nelu Durac mi-au bătut toate lichidele beției. Ce era să fac, până la ziuă mai era de tras!” Povestea (plăsmuită de Marin, ad-hoc, evident) a fost mai mare, dar eu am reținut doar linia directoare. S-au făcut prezentări peste prezentări și s-au comandat băuturi – vin, votcă, apă minerală și, cred, ultima sticlă cu „Spumă de drojdie”, comandată de Nea Leonard, de la „Restaurantul Argeșul.” Spuma de drojdie!, o tărie de neuitat, în sticle de o jumătate de litru, cu etichetă roșie și galben, leac pentru stomac, bună pentru dres trupul și mintea, a doua zi după marile beții, dar numai în compania ciorbei de burtă, cea de la bufetul Clubului F.C. Argeș, în mijlocul celebrităților din fotbal! Discuțiile au fost variate, musafirul nostru bucureștean ne-a delectat cu mondenități și noutăți din domeniul tehnologiei și ingineriei sociale, aceasta din urmă fiindu-ne cunoscută grație lui Alvin Toffler. Mi-amintesc și acum că „Șocul viitorului, prima carte a lui Toffler, apărută în România, la „Editura politică”, în 1973 și citită de mine abia în 1979, mi-a produs angoase pe care le resimt și azi. Pentru mine, atunci scufundat în lecturi despre civilizațiile trecutului, viitorul profețit de american îmi părea un coșmar. Abia după 1990 mi-am dat seama de unde veneau angoasele mele – trăisem într-o societate industrială plafonată, într-un social static, uniform și fără nici o perspectivă de devenire personală ori colectivă. La câteva luni de la citirea pomenitei cărți, l-am invitat și pe Juju să o citească. Mi-a înapoiat cartea după câteva zile, m-a privit încrunțat și mi-a spus: „Fiule, așa zice că e un roman de ficțiune, dar nu e! Va fi vai de curu’ vostru, că voi sunteți tineri și veți apuca ceva din lumea viitorului. Da, da, așa cum în straturile pământului este îngropat trecutul, lumea viitorului vă așteaptă în pământuri curate...” Atmosfera era frumoasă, replicile erau spumante, musafirul se simțea bine la chermeza noastră de provinciali și, contrar așteptărilor, s-a înțeles bine și cu Marin Tudor, în pofida portretului literar de mahala, pe care i-l făcuse. Doar Nea Leonard a distonat – când asculta atent, ridicând o sprânceană, a mirare, când se pierdea în lumea lui lăuntrică. Îl priveam din când în când și surâdeam, în

mente îmi venea o întrebare pe care i-o pusese, cândva, poetul Ion Popa Argeșeanu. Eram mai mulți, la o bere, Nea Leonard își turna rom în bere când, nitam-nisam, poetul l-a întrebat: „Leonarde, mai cânti cu „clanareta” în gură la morți? Se referea la momentele când fanfara de la Casa Armatei petrecea cu muzică vreun ofițer decedat, activ sau pensionar, din garnizoana orașului. Nea Leonard l-a privit pe poet, lung, l-a înjurat de mărgăritar, zambile și a zis: „Ioane, acum două săptămâni am cântat la cea mai frumoasă înmormântare din viața mea, la un colonel de Securitate, paștele și busuioc’ mumă-sii, că tare m-a mai chinuit!”

Leonard își impusese o reclusiune, cred că de un an și câteva luni, din care ieșise de puțină vreme. În tot timpul acesta stătuse în casă. Se pensionase pe caz de boală, pesemne că făcuse agorafobie, ori poate nu mai putea percepe lumea, schimbată mult, diferită de lumea tinereții lui. Mai bine de un an a stat în casă, unde Dumnezeu știe ce făcea, că nu a împărtășit nimănuia aspecte ale însingurării lui. De la Titus Maxus, care îl vizita din când în când, am aflat că o soră îi aducea mâncare și că se plimba pe sălița casei și prin curte. L-am întâlnit în prima zi de la ieșirea din reclusiune. Se plimba pe digul Argeșului, îngândurat și cu o floare în mână, pe care o privea cu mirosea, din când în când. Eu căutam un loc de scăldat și așa am dat nas în nas cu el. Ne-am salutat, am schimbat câteva cuvinte convenționale și ne-am despărțit. L-am privit cum se îndepărta, cu sacoul pe umeri, ca o umbră din „Craii de Curtea Veche.” Când discuțiile noastre erau să dea într-o stramă de plictis, Juju, cu o voce voit misterioasă, i s-a adresat lui Leonard: „Leonarde, am auzit o poveste stranie, în care ai fost personajul principal, împreună cu niște baterii de vin și ceva sacouri. N-ai vrea să ne-o spui?” „Aș spune-o, Gigi, dar mi-e că o să radeți de mine! Mda, era spre sfârșitul verii trecute și am decis să ies din casă. Mi-am pus o pereche de pantaloni subțiri, o cămașă cu mâneci scurte, un sacou subțire pe umeri și sandale romane pe picioarele goale. Am zis că mai întâi să mă plimb pe dig. Acolo l-am întâlnit pe dl. Sibiceanu, aici de față. Am mers până la baraj și înapoi. M-am întors în oraș, unde am tras câteva ture pe Strada Mare. Dau să plec acasă, dar l-am întâlnit pe Dragoș (Mârzan, actorul). Asta mă invită aici, la grădină. Eu am poftit o baterie de vin, el la albitura lui (votcă). Ospătar era plăvanul acela mare, din Oarja. Dragoș bea doza personală și pleacă la teatru, uitând să plătească. Trece plăvanul, vede că Dragoș nu mai e și mă pune să-i plătesc consumația. Mă execut și plătesc tot. Termin vinul, mai poftesc să beau o sticlă și-i fac semn plăvanului. Asta vine și până să apuc să zic ceva îmi ia sacoul de pe umeri și-mi spune că n-am plătit. Plec acasă, iau alt sacou, pun 300 de lei în buzunar, mă întorc în grădină și mă așez în raionul altui ospătar, unde comand o sticlă de vin. Cum beam eu, gânditor, mă vede Plăvanu’, vine la mine și, harști, îmi ia de pe umeri și al doilea sacou!” Auzind asta, toți izbucnim în răs. Leonard ne-a privit ca pe niște imbecili și a continuat: „Am plecat iar acasă, iau și ultimul sacou, mi-l pun pe umeri, caut sub fața de masă și dau peste 400 de lei, ultimii mei bani. Prevăzător, îi bag în buzunarul de la pantaloni și mă întorc la restaurant. Merg la bar să beau o „Spumă”, sperând că nu mai dau cu ochii de Plăvan. Când mi-era mie mai bine, asta apare să ia niște coniac pentru clienți. Când dă să plece, mă vede și mă întreabă: Iar ai venit, mă, drojdierule? Am amuțit, văd cum lighioana pune tava cu comenzi pe tejghea și vine la mine. Harști! Îmi ia și sacoul numărul 3!” Iar ne încaieră râsul. „Bravo, Leonarde, îi zice Juju, ai început să joci în filme de Oscar!” „E prea mult, mi-am zis, așa nu se mai poate, asta e terorist! Merg la biroul șefului de tură. Acolo

dau de însuși șeful restaurantului. Spun povestea, ăsta ascultă, râde, apoi devine serios și-mi zice: Dom’le, mergem împreună la oficiul ospătarilor și dacă acolo găsec cele 3 sacouri, eu dau dispoziție ca imbecilul să-ți aducă acasă, vreme de o săptămână, un prânz cu de toate – friptură, ciorbiță, o baterie de vin, o cafea și un coniac pentru digestie. Nu, zic, Plăvanu’ e în stare să scuipe în ciorbă, să vină o ospătăriță! Bine, zice marele șef și mergem la Oficiu. Cele 3 sacouri străluceau în cuierul-pom! Bossul se închină, mi le aduce personal și îmi spune: Dom’le, o săptămână ești invitatul meu la masă! Dragii mei, o săptămână am fost Rockefeller la Restaurantul Argeș, am prânzit cu Bossul!” Cu toții ne-am perpelit de răs; deși povestea părea neverosimilă pentru un străin, pe noi, care-l cunoșteam pe Plăvan, nu ne-a surprins. Petrecerea a continuat până seara târziu, în aceeași formație, la Barul Fortuna, unde totul a fost cam confuz, deși dl. Comănescu, șeful barului, ne-a badijonat cu sucuri de citrice și de roșii! Despărțirea de Gregoire a fost confuză! Peste câteva zile l-am întâlnit pe Juju. „Fiule, mi-a zis, a fost o zi pe cinste, da’ tot nu pricep, cine e acest Gimi, Lautaro, Gregoire?” „De unde să știu eu, Juju, sunt unii oameni care apar așa, dintr-o crevasă a timpului!” Juju m-a privit cu ochii sticloși, apoi cu ei ușor cețoși, aproape fără lumină, de m-am speriat, și a spus: „Toți dispărem într-o crevasă a timpului și apărem... Cred că voi reveni și io, cândva...” Trei ani mai târziu, într-un octombrie bolnav, Juju avea să plece. Anii au trecut, unul câte unul, fără Juju, iar noi, copiii lui de suflet și prieteni în același timp, ne-am închis, fără să vrem, în evangheliarul tristeții. Fără el, viața trăită de noi a fost ca viața unor străini rătăciți în timp.

La finele lui decembrie 1989 a venit „Loviluția.” Părea că o parte din generația mea va putea depăși trecutul, o vreme a și reușit, dar a fost doar o iluzie. În ianuarie 1990 eram în Casa Albă, împreună cu Gabriel Cazan și câțiva tineri încercam să încropim primul ziar al tineretului liber argeșean. Cei care preluaseră puterea, mai toți tineri, deveniseră suspicioși unii cu alții și se împărțiseră în vreo 3 tabere. Era o luptă pentru putere, unii presimțiseră că alții erau informatori și oameni ai vechiului regim? Dumnezeu știe... Pentru a tranșa ori a stabili care facțiune să conducă județul, de la București a venit o delegație, în frunte cu vestitul Cazimir Ionescu și N.S. Dumitru, profesorul de marxism, de la Politehnică. Am nimerit din întâmplare într-una dintre sălile în care delegația bucureștenilor discuta cu un grup de revoluționari. Îi privesc, dintr-un colț al încăperii, și, stupoare, printre ei îl zăresc pe... Gim, Lautaro, Gregoire! Merg la el și-i întind mâna, exclamând: „Gregoire, tu?” Mă țintește cu privirile reci și îmi spune: „Îmi pare rău, este o confuzie.” Nu făceam nici o confuzie, era el. Bruce, mi-am zis că amicul meu este securist și, cu ani în urmă, a trecut prin oraș doar cu misiuni premergătoare Revoluției. Personajul, de-acum fără identitate, a stat în oraș două zile. Știu asta pentru că, la un moment dat, a intrat în barul „Fortuna”, în care mă aflam, cu poeta Laura Caradima. Ambii nu m-au băgat în seamă. Peste aproape 20 de ani am întrebat-o pe Laura cine-i personajul. Mi-a zis că nu-și mai amintește, apoi că e mai bine să nu știu identitatea personajului... Acum, rememorând totul, parcă încep să înțeleg o spusă a lui Kafka:

„Întâmplarea există doar în mintea noastră, în percepția noastră limitată. Ea este o reflectare a limitelor noastre de cunoaștere. Lupta împotriva întâmplării este întotdeauna o luptă împotriva noastră înșine, o luptă în care nu putem birui niciodată.”

„Habar n-aveți, asta seamănă cu Naftalică Scoruș, personajul meu îndrăgostit de Miramondela Paraschiv, aia de s-a încurcat cu un veteran de război, ăla cu pensie grasă și un picior de lemn. Rănit la aripă și disperat, Naftalică a plecat la București și a tăiat vagoane de lemne pe Calea Griviței. Acolo a întâlnit-o pe Rita Curcuflorița, aia de se bulea la barul Havana, pe parale grele.”

litere

MAGISTRI ATQUAE RERUM HISTORIAE SCRIPTORIS
MIHAIL DIACONESCU
SOLLEMNIS RESPONSIO
ILLUSTRISSIMO RECTORI UNIVERSITATI
SCIENTIARUM ET ARTIUM ORADIAE
DEDICATA*

În roman,
ceea ce este
clar, original,
obiectiv și
imaginar
devine motiv
de
autodefinire
subiectivă
pentru autor,
dar și
încercare
temerară de a
pătrunde în
arcanle
existenței.

Preasfinția Voastră Preasfințite Părinte Ioan
Episcop al Oradiei,
Domnule ministru Liviu Maior,
Domnule profesor Teodor Maghiar, rector magnificus al
Universității Oradea,
Domnule general de brigadă Lazăr Cârjan,
Domnilor academicieni,
Domnilor senatori și deputați,
Domnilor colegi profesori universitari din țară și din străinătate,
Domnilor studenți,
Doamnelor, domnișoarelor și domnilor,
Iubiți prieteni,

Vă mulțumesc cu emoție și profundă recunoștință pentru bucuria pe care mi-o faceți participând la ceremonia prin care mi se acordă înaltul titlu de doctor *honoris causa* al Universității Oradea.

Vă asigur că ziua aceasta și ceremonia solemnă la care participăm vor rămâne de neuitat pentru mine.

Ziua aceasta este una dintre cele mai alese bucurii ale vieții mele marcate, în mod firesc, de încercări, de căderi, de înălțări, de neliniști și de căutări de tot felul.

Mă bucură în mod special faptul că în emoționanta *Sollemnis Laudatio*, rostită de Părintele Profesor Universitar dr. Dumitru Abrudan, ilustru savant ebraist, în numele domnului rector magnificus Teodor Maghiar și al senatului Universității Oradea, au fost amintite nu numai romanele mele, ci și lucrările de istorie literară, teologie ortodoxă, estetică, medievală, teoria literaturii, filosofia culturii, critica de artă, ziaristică.

Într-adevăr, ele se cer a fi evaluate laolaltă, pentru că numai astfel poate fi înțeles în mod adecvat ansamblul numit de mine „fenomenologia epică a spiritului românesc”, care dă sens și substanță preocupărilor și cărților mele.

Faptul că Părintele Profesor Dumitru Abrudan a insistat în mod special asupra romanului *Sacrificiul* mi-a dezvăluit resorturile sufletești și de conștiință ale distinsilor membri ai senatului Universității Oradea care au decis să-mi acorde înaltul titlu de doctor *honoris causa*.

Țin să precizez faptul că forma epică a romanului a fost pentru mine cea mai potrivită modalitate de a interpreta și transfigura artistic idealurile morale și evenimentele istorice care au dus la Marea Unire a românilor proclamată solemn și irevocabil la Alba Iulia, în ziua sfântă de 1 decembrie 1918.

Romanul, mai mult decât alte forme epice, permite realizarea unei comunicări artistice de tip epopeic, alegoric și meditativ. Structura lui amplă susține evocări descriptive și desfășurări narative de mare amploare, ordonate de principii filosofice, religioase, istorice, psihologice, sociologice și emoționale de o mare varietate. În acest mod romanul dă impresia de cuprindere adecvată a unei lumi în ansamblul ei și a unei epoci istorice în ceea ce are mai semnificativ.

Numai relatarea de tip epopeic poate semnifica în mod adecvat, vreau să spun în mod credibil în actul lecturii, tumultul și semnificațiile unor epoci istorice cu tot ce au ele dramatic, tragic, eroic și spiritual. Mai ales – spiritual.

Pentru că numai romanul de tip epopeic permite desfășurarea energică a unor evenimente de mare amploare, pe mai multe planuri conexe, cu combinații de o mare varietate ale unor nuclee narative și ale unor situații stilistice diferite, cu sute de personaje, ale căror motivații interioare trebuie descrise și justificate din diverse perspective, cu momente simbolice, desprinse evolutiv dintr-un conținut complex dar și eterogen.

În roman, ceea ce este clar, original, obiectiv și imaginar devine motiv de autodefinire subiectivă pentru autor, dar și încercare temerară de a pătrunde în arcanle existenței.

Fiecare roman demn de acest nume ne spune ceva important despre infinita dramă a relațiilor interumane și despre situarea noastră în raport cu epoca în care trăim.

Fiecare roman demn de acest nume ne descoperă ceva din misterioasa condiție umană.

Sacrificiul este, într-adevăr, un roman care mă reprezintă. El exprimă modul cum eu înțeleg relația atotputernică, de o inepuizabilă complexitate, dintre istorie și spiritualitate în viața neamului românesc.

Este o spiritualitate străveche, fundamentată și întărită de trăirea firească a valorilor creștine și identitare, a demnității, de patosul libertății, de o solidaritate mereu activă, pe care nici cele mai teribile încercări ale istoriei n-au putut s-o zdrobească.

Cred că este important să mărturisesc aici și acum, faptul că eu am început să înțeleg marea forță spirituală a neamului românesc hristofor, călătorind prin satele și orașele, prin văile, munții și dealurile, prin locurile nimbate de o glorie nepieritoare ale Bihorului.

Aceste călătorii, care m-au transformat în bine și m-au zidit sufletește, au fost principalul suport documentar în anii când am stat la masa de scris, în fața foilor albe, ca să gândesc și să elaborez *Sacrificiul*.

Datorită călătoriilor repetate de-a lungul și de-a latul Bihorului, am înțeles mai bine oamenii, traiul lor și evenimentele istorice pe care le-am evocat. Am înțeles, mai ales, ce înseamnă forța spirituală a neamului nostru, confruntat uneori cu încercări teribile, monstruoase.

Spiritul subiectiv al fiecăruia dintre personajele reprezentative ale romanului meu se împlinște ca *spirit obiectiv*, manifestat în relațiile bihorenilor cu semenii lor, și, mai ales, ca *spirit absolut* infinit și sublim, orientat spre Divinitate și susținut de fapte, în primul rând de acte de solidaritate în timpuri rele.

Din înțelegerea trăirilor spirituale ca realitate launtrică, subiectivă, a derivat modul cum eu am evocat epic și simbolic evoluțiile personajelor principale în romanul *Sacrificiul*.

Mult stimat domnule ministru Liviu Maior,
Mult stimat domnule rector magnificus Teodor Maghiar,
Stimați colegi,
Doamnelor și domnilor,

După cum știți, desigur, în prima parte a anului 1919 forțele militare expansioniste și anexioniste ale puterii politice bolșevice instalate la Budapesta, în așa zisa Republică Sovietică Maghiară condusă de agentul kominternist și aventurierul politic Béla Kun, unul dintre cei mai săngeroși criminali din istoria Europei, au încercat să nimicească unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu patria mamă România.

Bihorul a cunoscut astfel invazia, fărâdelegile, ororile și cruzimea unor monștri cu fețe umane, fără lege și fără Dumnezeu.

Conducătorii politici și militari ai Kominternului instalați la putere la Moscova urmăreau ca prin acțiunile așa numitelor republici sovietice din Rusia, Ungaria, Bavaria și Bremen, unde comuniștii luaseră puterea, să transforme întreaga Europă într-o bază de acțiune pentru realizarea „Revoluției mondiale”, obiectiv declarat al bolșevicilor.

Evenimentele se desfășurau într-o Europă devastată de primul război mondial, cu distrugerile, dezorganizarea, molimele, violențele și dezastrurile de imense proporții provocate de primul război mondial.

Armata Roșie comandată de bolșevicii de la Moscova a încercat să înainteze de la est spre vest, prin Basarabia, cu intenția de a face joncțiunea cu hoardele trimise de Budapesta în Ardeal.

În lunile ianuarie – aprilie 1919 românii din Bihor au împiedicat însă prin ridicarea lor fermă la luptă, nu numai acțiunile Armatei Roșii maghiare invadatoare, ci și realizarea unor planuri strategice și politice de o mare amploare gândite la scară europeană și mondială.

Rezistența bihorenilor a prefăcut în nimic acțiunile strategice și tactice ale Armatei Roșii maghiare, care a invadat satele și orașele noastre.

Ulterior, Armata Română condusă de legendarii generali Traian Moșoiu și Gheorghe Mărdărescu a zdrobit forțele militare ale Republicii Sovietice Maghiare, a eliberat Bihorul și, ulterior, întreaga Ungarie.

Prin aceasta, plănuita legătură militară între Rusia Sovietică, Republica Sovietică Maghiară, Republica Sovietică Bavaria și Republica Sovietică de la Bremen, pe care Kominternul încerca s-o realizeze, a fost spulberată.

Știrile despre victoria Armatei Române contra hoardelor bolșevice din Ungaria au ajuns în Rusia. Drept urmare, în Rusia acțiunile militare

